

УДК: 376:013- 056.2

Крістіна Тороп,

доктор педагогічних наук, директор КЗО «Спеціальна школа «ШАНС» ДОР»

torop.kristina@gmail.com

ORCID 0000-0002-2330-1960

RESEARCHER ID: ABD-2907-2020

Torop Kristina, doctor of pedagogical sciences, head of special school

Комунальний заклад освіти «Спеціальна школа «ШАНС» Дніпропетровської обласної ради»
49074, м. Дніпро, вул. Батумська, 2а

Municipal educational institution of the Dnipropetrovsk Regional Council “Special School «CHANCE»,
Dnipro, Ukraine
49074, Dnipro, Batumska St., 2a

Ярмола Наталія,

кандидат педагогічних наук, завідувач відділу інклюзивного навчання,

заступник директора з наукової роботи

Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України

nat_yar1978@gmail.com

ORCID 0000-0001-9374-5543

RESEARCHER ID: V-4898-2017

Nataliia Yarmola, Ph.D, deputy director for research

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9

Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of
educational sciences of Ukraine
04060, Kyiv, Berlinskoho St., 9

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN INCLUSIVE EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Анотація. Мета статті – розглянути проблеми та перспективи ефективного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчання. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики були використані методи пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення дослідженого матеріалу.

У статті окреслено основні проблеми навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчання. Визначено, що сучасне розуміння інклюзії полягає у підвищенні спроможності закладів освіти задовольняти різноманітні потреби всіх учнів, створюючи інклюзивне середовище, а не лише певних цільових груп.

Установлено, що незважаючи на зростаюче визнання широкого погляду на інклюзивне навчання, багато країн-членів Європейського агентства з питань особливих потреб та інклюзивної освіти все ще зосереджуються, насамперед, на доступі та розміщенні учнів з особливими освітніми потребами та/або інвалідністю в закладах загальної середньої освіти.

На основі власного досвіду авторів та аналізу наукової літератури, діяльності закладів освіти з інклюзивним навчанням здійснено аналіз переваг та недоліків навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку у спеціальних закладах освіти та закладах з інклюзивним навчанням. Висвітлено особливості навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, можливі складнощі та потреби. На основі розгляду численних досліджень вчених-практиків зроблено висновок, що основою для навчання учнів з ППР в усьому світі є індивідуалізація навчання через їх різні потреби.

Ключові слова: діти з порушеннями інтелектуального розвитку, інклюзивне навчання, спеціальна освіта, інклюзивні компетентності.

Abstract. The purpose of the article is to consider the problems and prospects of effective education of children with intellectual disabilities in the conditions of inclusive education. Methods of searching, analyzing, systematizing and summarizing the researched material were used to achieve the set goal and reveal the topic.

The article outlines the main problems of teaching children with intellectual disabilities in the conditions of inclusive education. It was determined that the modern understanding of inclusion consists in increasing the ability of educational institutions to meet the diverse needs of all students, creating an inclusive environment, and not only of certain target groups.

It has been found that despite the growing recognition of a broad view of inclusive education, many Member States of the European Agency for Special Needs and Inclusive Education still focus primarily on the access and placement of students with special educational needs and/or disabilities in mainstream secondary education.

Based on the authors' own experience and the analysis of scientific literature, the activities of educational institutions with inclusive education, an analysis of the advantages and disadvantages of teaching children with intellectual disabilities in special educational institutions and institutions with inclusive education was carried out. The peculiarities of teaching children with intellectual disabilities, possible difficulties and needs are highlighted. Based on the review of numerous studies by scientists and practitioners, it was concluded that the basis for teaching students with SEN around the world is the individualization of learning due to their different needs.

Key words: children with intellectual disabilities, inclusive education, special education, inclusive competences.

Актуальність дослідження. Впровадження рівного доступу до якісної освіти, незалежно від індивідуальних потреб та можливостей, є пріоритетною політикою багатьох європейських країн, що також зrealізовано та визначено у ряді міжнародних документів, таких як Конвенція про права дитини (ООН, 1989), Саламанська декларація (ЮНЕСКО, 1994) та ін.

Не є винятком і Україна, яка вже кілька років поспіль прикладає максимально зусиль щодо впровадження та розвитку інклюзивного навчання. Сьогодні в Україні ми спостерігаємо збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються разом зі своїми однолітками в закладах з інклюзивним навчанням, з кожним роком чисельність таких дітей збільшується, що свідчить про тенденцію набуття популярності даної освітньої послуги. Але водночас варто розуміти, що інклюзія це не мейнстрім в освіті, це важлива та необхідна умова цивілізованого, демократичного та гуманного суспільства, в якому мають забезпечуватися рівні права і можливості для всіх, у тому числі і дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Як і багато країн Європи, Україна має власні традиції спеціальної освіти, які є своєрідним підґрунтям у формуванні принципів та підходів в організації інклюзивного навчання, орієнтованого на індивідуальні потреби кожної дитини. Ці принципи були визначені на законодавчому рівні в Україні ще з 2010 року: зокрема, до Закону України «Про загальну середню освіту» було внесено зміни, які регламентували відкриття в закладах загальної середньої освіти інклюзивних та спеціальних класів для навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП). В 2011 році затверджено «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах», де окреслювалися заходи щодо організації інклюзивної форми навчання. В липні 2017 року Президент України підписав ухвалений 23 травня цього ж року Закон «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». З вересня 2017 року, після прийняття рамкового Закону України «Про освіту», діти з

ООП отримали повне право здобувати освіту в усіх без винятку навчальних закладах. Окреслені зміни у законодавчій базі сприяли істотному збільшенню кількості учнів з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти на інклюзивному навчанні.

Цей процес активно продовжується і сьогодні, можна констатувати, що Україна активно розширює свій погляд на інклюзію. Однак цей процес має бути пов'язаний зі зміною сталої парадигми щодо навчання дітей з особливими потребами, яка кидає виклик ідеї про те, що не всі учні матимуть спроможність здобувати освіту в умовах інклюзії. Тобто необхідна зміна ставлення та цінностей усіх учасників освітнього процесу та зацікавлених сторін для підтримки трансформації закладів освіти, щоб вони могли реагувати на потреби всіх учнів, а не намагатися «вписати» їх в існуючі положення. Саме це допоможе уникнути такого поняття як «стихийна інклюзія», забезпечить якісне надання освітніх послуг особам з особливими потребами.

Варто зазначити, що сьогодні немає чіткого розуміння поняття «інклюзивне навчання», незважаючи на те, що термін закріплено у законодавчій базі. Інклюзія є складною і суперечливою концепцією: дослідники, політики і практики дискутують про те, що таке інклюзивне навчання та інклюзивне навчання, чому вони необхідні, якими є ефективні технології впровадження тощо. Впровадження, інтерпретації та визначення концептуальних підходів дуже різняться як у дослідженнях, так і на практиці, між країнами і навіть всередині них.

Сучасне розуміння інклюзії полягає у підвищенні спроможності закладів освіти задовольняти різноманітні потреби всіх учнів, створюючи інклюзивне середовище, а не лише певних цільових груп.

Незважаючи на зростаюче визнання широкого погляду на інклюзивне навчання, багато країн-членів Європейського агентства з питань особливих потреб та інклюзивної освіти все ще зосереджуються, насамперед, на доступі та розміщенні учнів з особливими освітніми потребами та/або інвалідністю в

зкладах загальної середньої освіти. Однак, варто усвідомлювати, що інклюзивне навчання виходить за рамки фізичного розміщення учнів з ООП у звичайних класах і школах та передусім має на меті забезпечити безбар'єрне навчальне середовище для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних відмінностей (Kefallinou, 2022).

Щоб забезпечити саме інклюзію, а не просто інтеграцію, дуже важливим є ефективне планування такого пристосування. Кроки, які робить Україна в цьому напрямі, доволі потужні. Зокрема, у 2023 році для забезпечення доступності та підвищення якості освіти осіб з особливими освітніми потребами, державним бюджетом України передбачено 5,4 млрд грн. Для забезпечення можливості дорослих, молоді та дітей використовувати всі види та форми освіти, задоволення особливих освітніх потреб всіх учасників освітнього процесу та створення інклюзивного освітнього середовища, Міністерство освіти і науки України активно працює над створенням освітньої безбар'єрності, продовжується робота по створенню Стратегії розвитку інклюзивного навчання.

Як зазначає І. Малишевська, сучасний етап розвитку освітньої інклюзії в Україні сповнений суперечностей і проблем. Він потребує відкритого професійного діалогу, конструктивного пошуку та вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду, пошуку спільних точок дотику. Дослідниця наголошує, що розвиток практик інклюзивного навчання потребує системних інституційних змін, але на це потрібен тривалий час. Не можна не погодитися з висловлюванням авторки, що найскладнішими є зміни у професійному мисленні та суспільній свідомості (Малишевська, 2021). Тобто для ефективного функціонування інклюзивної освіти в Україні має бути створено середовище з атмосферою взаємоприйняття та емпатійності. Хоча метою інклюзивного навчання є включення всіх дітей з ООП до загальноосвітніх шкіл. Стосовно учнів з порушеннями інтелектуального розвитку існує багато викликів, які необхідно подолати, щоб їхня освіта була повноцінною та комфортною, а також, що не менш важливо – розвивальною.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Пошуком ефективних шляхів організації інклюзивного навчання займався багато науковців, зокрема: О. Бабяк, В. Бондар, О. Гаяш, Е. Данілавічюте, В. Засенко, А. Колупасва, С. Литовченко, С. Миронова, Л. Прохоренко, Т. Сак, В. Синьов, Н. Шматко, Н. Ярмола та ін. Вони досліджували проблеми залучення осіб з особливими освітніми потребами до навчання в закладах загальної середньої освіти та надання корекційних послуг в умовах інклюзивного навчання.

Мета статті – розглянути проблеми та перспективи ефективного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики були використані методи пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення дослідженого матеріалу.

Результати дослідження. Популяризація та активне запровадження інклюзивного навчання, певний тиск з боку урядів та міжнародних організацій по всьому світу призвів до масового закриття спеціальних шкіл у багатьох країнах.

Водночас час показав, що наразі інклюзивне навчання має багато обмежень, що не дають змоги якісно та фахово надавати необхідні освітні та корекційно-розвивальні послуги особам з особливими освітніми потребами. Зокрема, такі, як невідповідність кадрів, недостатність фінансових ресурсів, низький рівень координації різних служб для задоволення індивідуальних потреб учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (ППР) та ін.

Інклюзивне навчання, як виявилось, більше зосереджено на дотриманні рівного права для всіх отримувати освіту в загальноосвітньому середовищі, тобто доступності до закладу освіти, ніж на змісті та якості освіти, у тому числі учнів з ППР. Існує багато суперечок щодо того, на чиїх правах зосереджується увага при організації інклюзивного навчання – дитини, батьків чи інших учнів – і чи всі вони сумісні з правами один одного. Інша проблема полягає в тому, чи дійсно право на навчання в загальноосвітній школі

відповідає індивідуальним потребам учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (Cornelius D. & Balakrishnan J., 2012).

Як доводить практика, незважаючи на наявний позитивний досвід включення дітей з ООП в заклади освіти з інклюзивним навчанням, в деяких випадках якісна доступна освіта для школярів з порушеннями інтелектуального розвитку може бути реалізована лише за умови навчання дитини в спеціальній школі. Серед дітей з ООП, зокрема учнів із інтелектуальними порушеннями, є ті, що стикаються зі значними труднощами навіть у задоволенні своїх базових потреб. Тому спеціальні заклади загальної середньої освіти є оптимальним вибором для навчання, як мінімум з метою адаптації до умов освітнього середовища та опанування нової соціальної ролі – учня. Водночас варто враховувати той факт, що освітній процес тісно пов'язаний з місцевими умовами та культурою, тому запозичення практик з інших громад, країн є непростим завданням, а інколи і недоречним.

Дискусії, які відбуваються навколо питання інклюзивного навчання демонструють необхідність постійного творчого підходу та гнучкості у розробці освітніх технологій, які задовольнятимуть потреби всіх учнів. Кожен підхід, розроблений у конкретній ситуації, повинен постійно переглядатися і змінюватися, щоб гарантувати, що він дійсно відповідає потребам конкретного учня. *Якщо інклюзія здійснюється неналежно, вона може спричинити ще більше проблем для дітей, яким ми намагаємося допомогти. Тому немає необхідності проводити жорстку межу між інклюзивними та спеціальними закладами освіти та підходами до навчання.*

Порівнюючи навчання в спеціальних закладах освіти та інклюзивне навчання можна констатувати, що обидві системи мають як переваги, так і недоліки. Інклюзивне навчання – це забезпечення найкращих умов для здобуття освіти, як соціальної, так і академічної, а не «інклюзія за будь-яку ціну». Навчання в спеціальному закладі освіти – це навчання, **що забезпечує здобуття певного рівня загальної середньої освіти, професійну орієнтацію і підготовку, корекційно-розвиткову допомогу дітям з особливими**

освітніми потребами у спеціально створених умовах. Ми маємо визнати, що втілюючи мрії та очікування батьків дитини з порушеннями інтелектуального розвитку щодо навчання в закладі з інклюзивним навчанням, дитина може опинитися в ситуації, коли вона не здатна навчатися та розвиватися, і це не завжди буде залежати від самої дитини.

Спектр проблем, з якими стикаються діти з ППР, часто такий великий, що в закладі з інклюзивним навчанням важко задовольнити індивідуальні потреби кожного учня. Учні з ППР характеризуються залежністю від соціальної підтримки, труднощами з інтеграцією, повним або частковим дефіцитом здатності бути самодостатніми. Однак вони здатні до розвитку, навчання та соціальної інтеграції, але потребують допомоги для забезпечення рівних можливостей. Вивчення причин, що лежать в основі їхнього стану, допомагає планувати педагогічний супровід, психологічну підтримку та терапевтичне лікування, які задовольняють їхні особливі потреби. Визнання їхнього стану означає не лише прийняття до уваги особливостей їх розвитку, а й включення їхніх сильних сторін у контекст взаємодії між ними та їхнім оточенням. Питання впливу інклюзії на навчальні досягнення учнів з ППР є малодослідженим. Для учнів з ППР адаптація до звичайного шкільного середовища може призвести до подальшого загострення особливих освітніх потреб і, як наслідок, до значних труднощів у здобутті освіти, якої вони потребують. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку, яка не здатна конкурувати з іншими дітьми своєї вікової групи, може піддаватися шкідливим впливам. Багато дітей з ППР стають дезадаптованими, прогульниками і правопорушниками через те, що до них застосовуються небажані і непотрібні методи. Через свою нездатність та небажання щось робити вони часто отримують дисциплінарні стягнення. Також потрібно враховувати труднощі, з якими стикаються, намагаючись вписатися в шкільні програми, грати з іншими дітьми на рівних, підготуватися до самостійного забезпечення та трудових відносин. Учня з порушеннями інтелектуального розвитку важко відповідати соціальним та освітнім вимогам «звичайного»

шкільного класу, вони повинні бути забезпечені так, щоб стати щасливими, здоровими, компетентними та самодостатніми дорослими.

Як зазначають дослідники (Cornelius D. & Balakrishnan J., 2012), вчителі загальноосвітніх шкіл мають недостатню підготовку або взагалі не мають підготовки щодо особистісно-орієнтованого підходу в роботі з учнями з ООП. Перші труднощі вони відчують, будуючи індивідуальну освітню траєкторію учня. Зокрема у плануванні індивідуальної програми розвитку, навчальної програми, корекційно-розвиткової роботи, налагодженні та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу.

Не секрет, що успіх інклюзивного навчання значною мірою залежить від наявності та кваліфікації персоналу, який працює з учнями з ППР, а також від їхньої здатності координувати та розподіляти обов'язки з працівниками загальноосвітніх шкіл під час навчання учнів з ООП. Часто серед вчителів загальноосвітніх шкіл присутнє дискримінаційне ставлення та скептицизм до учнів з ООП. Вчителям, підготовленим для роботи у загальноосвітній школі, важко усвідомити, що навчання дитини з ППР соціально-побутовому орієнтуванню набагато важливіше, ніж академічні знання. Педагоги часто вважають важливими уроками такі предмети, як читання, математика, мова, і не сприймають за навчання потребу в опануванні повсякденними життєвими навичками. Тому вчителі масових шкіл можуть бути не в змозі, або не достатньо компетентні, навчити дітей навичкам повсякденного життя, які є вкрай необхідними та допоможуть їм стати незалежними у подальшому житті.

Результати дослідження Європейського комітету (2012) підкреслюють, що успіх дітей з особливими освітніми потребами визначається ставленням педагога, освітніми компетенціями та сприятливим середовищем. Тобто, неспроможність вчителів інклюзивних шкіл, небажання або невміння розпізнати індивідуальність дитини з порушеннями інтелектуального розвитку, невизнання особливостей їх розвитку призводить до того, що дитина стає проблемною. Виникає проблема, в якій учень з порушеннями інтелектуального розвитку не приймає ситуацію, створену педагогом. У

відповідь дорослі «відкидають» дитину, яка не досягає успіху згідно з очікуванням вчителя. Важливо, щоб ці вчителі були добре підготовленими, розуміли та прагнули допомогти дітям з ППР. Через інтелектуальні порушення учні потребують вчителя, який розуміє їхню потребу в адаптації та є достатньо уважним, щоб розробити конструктивний план. Вчителі що навчають дітей з ППР, обов'язково повинні мати певні загальні знання, по-перше, про методи навчання, які використовуються з нормотиповими дітьми, по-друге, про потреби і проблеми дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Отже, таких дітей треба направляти туди, де розуміння їхніх потреб співвідноситься з їхніми здібностями.

Варто зазначити, що ще одним фактором, що гальмує розвиток інклюзивного навчання, є низький рівень обізнаності та упередження інших батьків щодо навчання учнів з ППР в одному класі з їхніми дітьми, які навчаються в загальноосвітніх школах.

У школах з інклюзивним навчанням питання полягає не в тому, чи приймають вони дітей з особливими освітніми потребами, а в тому, як вони можуть втілити інклюзивність в життя. Постає питання: як заручитися підтримкою батьків, як педагоги навчального закладу можуть сприяти інтеграції дітей з ППР, як ознайомити інших дітей з тим, що їхні однолітки з ООП також є цінними, а також, як організувати освітній процес так, щоб сприяти гармонійному і різноманітному розвитку особистості всіх дітей.

Наразі можна констатувати, що в більшості випадків очікування батьків дітей з ППР щодо користі від інклюзії в соціальному плані не завжди виправдовується, при цьому спостерігається зниження рівня академічної підготовки учнів. У багатьох випадках учні з ППР, які навчаються в інклюзивному класі, все одно залишаються ізольованими як у класі, так і серед однолітків. Безумовно, для деяких батьків потреба в якісному академічному навчанні може стати неважливою під час впровадження інклюзивного навчання. Окрім того, аналізуючи спілкування з батьками дітей з ППР, можемо зробити висновок, що вибір на користь інклюзії є підсвідомим

відстороненням від проблеми, тобто деякі батьки вважають, що якщо їхня дитина навчається в інклюзивній школі, то у дитини немає проблем, вона стає «такою, як всі». На жаль, це не працює. Серед дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є такі, які мають такі серйозні проблеми, що потребують спеціальної допомоги для розвитку своїх здібностей і подолання обмежень винятково у спеціально створених умовах, спеціально підготовленими фахівцями. І саме така підтримка дає можливість максимального розвитку та соціальної адаптації.

Більшість дітей з порушеннями інтелектуального розвитку походять з родин з низьким соціальним статусом, члени яких мають обмежену освіту або взагалі не мають її. У таких сім'ях немає ресурсів для задоволення академічних потреб дітей та засобів для проведення дозвілля. Ці діти, якщо й відвідують заклад з інклюзивним навчанням, то лише протягом часу, передбаченого законом, а потім залишають її і часто стають залежними від суспільства в тій чи іншій мірі, через відчайдушну потребу в самозадоволенні стають емоційно нестабільними.

Навчальна діяльність дітей з порушеннями інтелектуального розвитку відрізняється певними особливостями та має спиратися на реальну дійсність, на основі якої вчитель буде супроводжувати дитину через певні процеси для отримання кінцевого результату. Школярі з порушеннями інтелектуального розвитку потребують полісенсорного пізнання та можливості відпрацювати набуті знання на практиці. Характерною особливістю учнів з порушеннями інтелектуального розвитку є низький рівень навчальної мотивації, вони мають проблеми з плануванням своєї діяльності. Аналізуючи численні дослідження вчених-практиків, зокрема Sirkko R. та ін., треба підкреслити, що основою для навчання учнів з ППР в усьому світі є індивідуалізація навчання через їх різні потреби (Sirkko R., 2022). При навчанні учнів з ППР необхідно орієнтуватися на індивідуальні особливості дитини. Якщо все зазначене вище брати до уваги, то ресурси спеціальних навчальних закладів поки що є чи не єдиним способом їх гармонійного розвитку. Освітній процес в спеціальних закладах

освіти спрямовано на розкриття та всебічний розвиток здібностей та нахилів дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Такі школи працюють за навчальними та корекційно-розвитковими програмами, які враховують специфіку розвитку дітей цієї категорії, стимулюють інтерес дитини, сприяють її інтелектуальному зростанню, дають їй відчуття досягнення і готують її до дорослого життя. Зазвичай дитина з інтелектуальними порушеннями має певні здібності, наприклад, особливі здібності до мистецтва, ручної роботи, музики, які кваліфікований та зацікавлений вчитель може розкрити і розвинути, тому в спеціальних закладах загальної середньої освіти багато уваги приділяється естетичному вихованню. Окрім того, в спеціальних школах належним чином обладнані приміщення, працює педагогічний персонал з профільною освітою та ін., тобто освітнє середовище спрямоване на вирішення першорядного завдання спеціальної школи для дітей з ППР – підготовку всіх дітей до участі в житті суспільства, до розв’язання проблем сьогодення і завтрашнього дня.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Освіта для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку сьогодні є невід’ємною частиною сучасної стратегії розвитку освіти. Нові завдання, що постають перед нами, полягають не так в розробці концепції або започаткуванні нових програм, як в пошуку більш ефективних механізмів для того, щоб існуючі концепції та програми охопили всіх дітей, які цього потребують. Сьогодні є необхідність розробки системи інклюзивного навчання, яка використовує найкращі елементи всіх підходів до освіти, поєднуючи їх так, щоб задовольнити потреби і захистити права кожного учня.

Зміни, що відбуваються останнім часом у системі освіти, вимагають від фахівців, які займаються вихованням і навчанням дітей, володіти сучасними знаннями про можливості навчання і розвитку дітей, які потребують особливої уваги та професійного підходу до їхнього розвитку.

Задля ефективного інклюзивного навчання заклади освіти мають бути спроможними організувати освітнє середовище так, щоб освітні послуги стали

доступними та якісними, з урахуванням індивідуальних потреб та можливостей всіх учнів. Водночас дедалі важливішим стає виконання професійних завдань, сприяння розвитку людських ресурсів, процесам кваліфікації, набуття досвіду, розширення командної роботи та побудови взаємовідносин.

Особливої уваги та ресурсів потребує підготовка та перепідготовка педагогів, готових працювати з дітьми з особливими освітніми потребами, формування у них ключових інклюзивних компетенцій, що сприятиме формуванню ціннісного ставлення педагогів до інклюзивного навчання, стійкої мотивації до роботи та позитивного ставлення до дітей з особливими потребами.

Існує велика кількість інформації, яка обґрунтовує, чому інклюзивне навчання є кращим підходом до освіти учнів з ООП. Але вкрай важливо звернути увагу на основні базові умови та потреби, які необхідні для забезпечення ефективної практики навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Щоб через помилкові переконання і сприйняття, що існують у суспільстві щодо спеціальних закладів освіти, діти з порушеннями інтелектуального розвитку не зіткнулися з порушенням своїх основних прав, незважаючи на можливості, які можуть бути надані для соціальної взаємодії, медичної допомоги та освіти тощо.

Отже, вкрай важливо враховувати домінуючі в українському суспільстві переконання щодо осіб з ООП при впровадженні інклюзивного навчання, оскільки саме вони є корінням стигматизації, якої зазнають діти, їхні сім'ї та суспільство.

Водночас підкреслимо необхідність подальших досліджень у сфері освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в інклюзивному середовищі, а також у залучення більшої кількості науковців і політиків до вирішення цих питань, спільних практик вчителів загальноосвітніх шкіл і спеціальних педагогів, щоб досягти освітніх цілей у навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Література

1. Конвенція про права дитини : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 р. : станом на 20 листоп. 2014 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Kefallinou, A. (2022). Inclusive or special needs education? Current trends and considerations across Europe. <https://school-education.ec.europa.eu>.
<https://school-education.ec.europa.eu/en/insights/viewpoints/inclusive-or-special-needs-education>
3. Malyshevska, I. (2021). The main factors of inclusive education development in ukraine. Psychological and pedagogical problems of modern school, № 1(5), 44–50. doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.234766
4. Cornelius, D., & Balakrishnan, J. (2012). Inclusive education for students with intellectual disability. Disability, CBR & inclusive development, № 2, 81. doi.org/10.5463/dcid.v23i2.111
5. Sirkko, R., & Takala M. (2022). Distance education for pupils with intellectual disabilities – teachers' experiences. Education Inquiry, p. 1–17. doi.org/10.1080/20004508.2022.2073054
6. Обухівська, А., & Ілляшенко, Т. (2022). З досвіду вивчення практики впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, № 37, 137–141. doi.org/10.32782/2663-5682/2022/37/32
7. Ярмола, Н.А. (2018). *Індивідуальна освітня траєкторія дитини з порушенням інтелектуального розвитку: практичні кроки. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 14, 195-200. doi.org/10.33189/epsn.v1i14.58

References

1. Konventsiia pro prava dytyny [UN Convention on the Rights of the Child]: Konventsiia Orh. Obiedn. Natsii vid 20.11.1989 r.: stanom na 20 lystop. 2014 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text [in Ukrainian].
2. Kefallinou A. (2022). Inclusive or special needs education? Current trends and considerations across Europe. <https://school-education.ec.europa.eu>.
<https://school-education.ec.europa.eu/en/insights/viewpoints/inclusive-or-special-needs-education> [in English].
3. Malyshevska, I. (2021). The main factors of inclusive education development in ukraine. Psychological and pedagogical problems of modern school, № 1(5). С. 44–50. [in English].
4. Cornelius D., & Balakrishnan J. (2012). Inclusive education for students with intellectual disability. Disability, CBR & inclusive development, № 2, 81. doi.org/10.5463/dcid.v23i2.111 [in English].
5. Sirkko, R., & Takala, M. (2022). Distance education for pupils with intellectual disabilities – teachers' experiences. Education Inquiry, p. 1–17. doi.org/10.1080/20004508.2022.2073054 [in English].
6. Obukhivska, A., & Illiashenko, T. (2022). Z dosvidu vyvchennia praktyky vprovadzhenia inkluzyvnoho navchannia ditei z osoblyvymy osvithnimy potrebamy v Ukraini [From the experience of studying the practice of implementing inclusive education for children with special educational needs in Ukraine]. *Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, № 37, 137–141.
doi.org/10.32782/2663-5682/2022/37/32 [in Ukrainian].
7. Yarmola, N.A. (2018). Indyvidualna osvithnia traiektoriia dytyny z porushenniam intelektualnoho rozvytku: praktychni kroky [Individual education treatment of children with intellectual dispatches development: practical steps]. *Osvita osib z osoblyvymi potrebami: shlyahi rozbudovy*, (14). pp. 195-200. doi.org/10.33189/epsn.v1i14.58 [in Ukrainian].